

מסורת הש"ס

אור לארבעה עשר

פרק ראשון פסחים

ב.

עין משפט
נר מצוה

א א מיי פ"ב מהלכות
מחן ומלח הלכה ג
סמך עשין לט טור וס"ע
ח"מ פ"י מלח ספק א:

מוסף תוספות

א. ואפי' נאמר דמתני'
מדרבנן מ"ב אנו צריכין
ליתן טעם. מוס' שאלך.
ב. אלמא אי לאו דלא
אשרתיה רבנן הוה גזרינן
דלמא אחי למיכל מיניה.
מוס' ר"פ. ג. [ו]משום
אדם אחד לא עשו תקנה.
סס: וכיון דלבינו ביהו
המותרין מותר לשהות
היין לעצמן אם אתה
אסור לזה נמצאת מצריכן
לעמוד בבית מיוחד
לעצמם. מהר"ם מלאה.
ד. היכא דלא ביטל. מוס'
שאלך. ה. [ו]מוקמינן ליה
לתוך זמנו. מוס' שאלך.
ו. י"ל. אפי' דמי' לילי
לילי ממש אספקנא נמי
קאי נקט קס"ד משום
דקס"ד דמאן דאמר נגהי
נגהי ממש קאמר, כי
יחייב דמאן דאמר לילי
לילי ממש. מי הר"ן.
ז. דמשום מדיקין מה לי
עירו מה לי עיר אחרת,
ועוד ההוא דמצרים,
בעירם היה. מוס' הל"ש.
ח. הר"ל למימר יצא
בכ"י ויכנס בכ"י
טוב דהא לעולם יוצאין
מעיר קודם שנכנסין. מוס'
ר"פ. ו. ולכאורה הו"ל
למימר ויחד תחילה. מוס'
הל"ש. ז. שישנו רגיל
בה. מי הר"ן. יא. שהוא
רגיל בה. והו"ל לחודיה.
סס. יב. אבל לא מפני
הפחתים, שכבר הוא רגיל
בהם. סס. יג. שוהר כל
המאור שיכול להאיר.
מוס' ר"פ. יד. דכחב
את הכבש האחד תעשה
בבקר ואת הכבש השני
תעשה בין הערבים אלמא
עד בין הערבים דהיינו
משש שעות ולמעלה
נקרא בקר. מהר"ם מלאה.
טו. והשטח פליגי דל"י
מספקא ליה בכל הכוכבים
נזרימים משקיעת החמה
עד שהסוף העליון אם
הם בינונים אם לאו. מוס'
שפ"ט לה. טז. אבל היכא
דלא בקיאינן בלשון ב"א
אולינן בחר לשון תורה.
מוס' הל"ש. עיין מהר"ם
מלאה.

רבינו חננאל

אור לארבעה עשר בודקין
את החמץ לאור הנר כו'.
מאי אור רב דהוא אמר נגהי
רב יהודה אמר לילי. אף
על גב דאסיקנא לדברי
הכל אור אורחא הוא,
אמרין קס"ד דמאן דאמר
נגהי קסבר האי אור צפר
הוא ומאן דאמר לילי קסבר
לילי הוא. ואותבינן עליה
והכתיב הבקר אור ואין
תאמר האור לילי הוא.
ופריקין מי כתיב אור בקר
דמשמע מניה שהאור בקר
הוא. הבקר אור כתיב, ופי'
הבקר האיר ולא מי האור
הוא הבקר. מיתביב וכאור
בקר קודם וירחט שמש
לצדיקים לעתיד לבוא הוא
ימאן הוא. ושנינן וכאור
בקר כתיב, כלומר כאור
בקר קודם וירחט שמש
לצדיקים לעתיד לבוא.
קודם וירחט שמש
לצדיקים לעתיד לבוא.
ויקרא אליהם לאור יום.
כגון הקטר חלבים ואברין.

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ. פ"ה שלל לעצור עליו
בצל יראה וכל ימצא וקשה לר"י כיון דלר"ך ציטול כדאמר
בגמ' (דף י:) הודק נרץ שיצטל ומדאורייתא ציטול בעלמא סגי.^א
אמאי הצריכו חכמים צדיקה כלל ונראה לר"י דלע"ג דסגי ציטול

אור

בעלמא החמירו חכמים לצדוק חמץ
ולצערו * שלל יצא לאכלו וכן משמע
לקמן (דף י:) דעבי רבא ככר בשמי
קורה וכו' או דלמא זימנין דנפל
ואתי למיכליה^ב והטעם שהחמירו כלן
טפי מנבאר איסורי הגאה שלל
הצריכו לצערם משום דחמץ מותר
כל השנה ולא נאסר רק צפסח ולא
צדילי מיניה כדאמר לקמן (דף יא.)
ולא דמי לבשר בחלב וערלה וכלאי
הכרס שאיסורם נוהג איסור עולם
י' וזויר נמי איסוריה שרי לאחרני^ג אי
נמי שאני חמץ שהחמירה זו תורה
לעצור בצל יראה וכל ימצא^ד החמירו
חכמים לצדוק ולצערו אפילו היכא
דציטולו משום דלמא אחי למיכליה
ונראה לרש"י דלפילו לפי טעם
האחרון ז"ל דהחמירו חכמים בכל
חמץ אפי' חמץ נוקשה ועל ידי
תערובת אף על גב דליכא כל יראה
לפרי"ת צריש אלו עוברין (דף מג.)
דהא אמר שיאור ישרף וידינו חמץ
נוקשה דמוכח התם ואיכא למ"ד
נמי התם דכ"ש חמץ גמור על ידי
תערובת משמע דלספור להשקותו
דאי מותר להשקותו אמאי ישרף
ישהה אותו עד אחר הפסח ויהא
מותר אפילו לרבי יהודה דלא אסר
רבי יהודה חמץ אחר הפסח אלא
בחמץ גמור דאיכא ג' קראי לתוך
זמנו ולפני זמנו ולאחר זמנו (לקמן
דף כח:) אצל צנוקסה דליכא אלא חד
קרא^ה אפי' ר' יהודה מודה:

קא סלקא דעתך מ"ד נגהי וכו'.
לא נקט קס"ד אלא משום מאן
דאמר נגהי קס' קאי הכי ולאג
אורחיה נקט נמי לילי ממש^א ומש"ה
אין לשבש הספרים:
ובדרב יהודה. לא קאי אמאי
דממני כדאמר צפרא
נהר אלא מילמא צאפי נפשה היא
ומפרש מה השמינו הפסוק לר"ע:
יבנם בכי שוב. אור"י דצפרק
הכונן (דף ס עס:) השמע
דטעם הו' משום מוזיקין דמפיק ליה
התם מלא תכלא איש מפתח ציתו
וקרא משום מוזיקין קא מוהיר
דמפיקין מיניה התם כיון שניתן רשות
למשחית וכו' ולפי זה אפילו מעירו

אדם צריך ליהרש שיא צבי טוב^א והא דנקט כניסה תחלה^ב היינו משום
דאורחא דגמרא לנניקט הכי כמו מטפס ועולה ומטפס ויורד צפרק
עושין פסין (דף כה.) דנקט עליה תחלה וצפ' במה מליקין (דף לה:)
צין השמשות כהרף עין זה נכנס זה יוצא וקשה הא דריש רב יהודה
הא דרשה גופה מקרא אחרניא דלא תכלא צפרק הכונן (דף ס. עס:)
ואומר רש"י דלר"י מרי קראי הצקר אור צריך לעיר אחרת ואפי'
היכא דליכא למיחש למזיקין כגון אחי יוסף דהו' י"א והטעם מפני
הפחתים^ג וקרא דלא תכלא אינטיריך לעירו^ד ומפני המזיקין^ה:
ובאור תמיד בעולם הזה. פי' ר"ת דהיינו עד מתי היום^ו כדמוכח
בפ' תמיד נשחט (דף נה.) דעד ו' שעות קרא צקר^ז כעין
זה יהיה תחלת זריחת השמש דהיינו הנך תחלה לצדיקים לעתיד לבא:
והא תחלת זריחת השמש דעל אלה הכוכבים יממא משום דמסקינן צפס"ז דמגילה
(דף כ:) דמעלות השחר יום הוא דכתיב ואנחנו עושים צמלאכה השחר עד אלה הכוכבים ואומר והיה לנו הלילה משמר
והיום מלאכה ומהתם נמי מוכח דעד אלה הכוכבים יום הוא ולא קשה מההוא קרא לתנאי דפרק במה מדליקין (דף לה:) ולה. דקאמר
ר' יהודה משתקע החמה כל זמן שפני מוצר מארצין ואיכא למחן דאמר התם שני חלקי מיל שהוא לפי הנראה שעה גדולה לפני אלה
הכוכבים דאין אנו צקיאין צלאל הכוכבים כדאמר התם לא כוכבים גדולים הנראין ציוס ולא כוכבים קטנים הנראין צלילה אלא ציונים^ח:
י' (בדתנן) הנורד מן האור. מיהו היכא דלשון צני אדם אינו כלשון המקרא אולינן אחר לשון צני אדם כדאמרין צערכין (דף יט:)
גבי האומר משקל ידי עלי מדאורייתא קיצורת כולה צנדרים הלך אחר לשון צני אדם דהיינו עד האציל^ט ס:

ף

אור לארבעה עשר גרסי': א לאור
טעמא: בודקין. שלל יעצור עליו בצל יראה וצבל ימצא:
ובמה אמרו. לקמן במתניתין: שפי שורות. של חציות הסדורות
במתקן של יין צריך לצדוק ציניהם. אחרי שאמרנו כל מקום שאין
מכניסין בו חמץ אין צריך לצדוק
למה הוצרכו לבדוק ומפרש לא אמרו
אלא במתקן שמכניסין בו חמץ כגון
מתקן שמסתפק ממנו יין לשולחנו
ופעמים שהשמש עומד למוג יין
ופמו צידו וכשהיין כלה נכנס למתקן
להביא יין: שפי שורות על פני כל
המרתף. בגמ' (דף ט:) מפרש מאי
היא: שפי שורות הפילוגות כו'.
מפרש בגמ' (סס:) גמ' ה"ג קא
סלקא דעתך מאן דאמר נגהי נגהי
ממש. כשיאיר השחר שחרית של י"ד:
מאן דאמר לילי לילי ממש לא גרסי'.
דהא ודאי לילי הוא ממש: הצקר
אור. קס"ד דה"ק ולצקר דהיינו
אור כלומר ששמו אור האנשים שולחו:
מי כסיו האור צקר. דלשמעם ולאור
דהיינו צקר דמיתאי לומר דאור שם
דבר הוא וקרי לצקר אור: הצקר אור
כתיב. האי אור לאו שם דבר הוא
אלא הצקר האיר והאנשים שולחו
כמאן דאמר צפרא נהר וכלי דרכו
לימנך הכתוב דרך ארץ ממאי יוסף
שהמתינו עד שהאיר המורה כדרכ
יהודה אצל אור שהוא שם דבר אינו
אלא לילה: צני טוב. היוצא לדרך
יכנס ערבית צנית מלון צדוק החמה
וזריחה ולמחר ימתינ' עד הנך החמה
ולא ואז טוב לו שהאור טוב לו^א
שנאמר צאור כי טוב^ב ומה היא טובתו
מפני החיות ומפני הלסטים: וכאור
צקר. השתא משמע לן דשם דבר
הוא ויהי קאמר דוד וכאור זה דהיינו
צקר כן זרז שמש לצדיקים שיאור
מאפילתן לעולם הבא: מי כסיו אור
צקר. דהיינו שם דבר ויממא אור
הוא צקר וכן זרז שמש: ולאור צקר
כתיב. ואין זה שם דבר אלא כמאיר
של צקר זרז שמש כשמתחיל הצקר
להאיר בעולם הזה והוא חשך ואפל
בעלות השחר נוהג כזריחת השמש
של עכשיו תהיה אותה שעה לצדיקים
לעמיד צלל לפי שיהא אור החמה
גדול מאד ואפילו עלות השחר שלה
יאיר כנצח החמה של עכשיו: למאיר
וצא קראו יום. משעה שמתחיל
להאיר והאי אור לאו שם דבר הוא:
והא קיימא לן. בשמעתא קמייתא
דברכות^א: עד אלה הכוכבים יממא.

כדכתיב מעלות השחר ועד אלה הכוכבים דעורר (דף ז:) אלא.
תריך הכי: קרייה רחמנא לנהורא כו'. האי ויקרא לאו קריאת שם
הוא דמיתא שיקרא את שם האור יום אלא קרא לצדיקה המאירה
שבאר מהוד מעטה לבשו: ופקדיה אמזותא דיממא. ליהו לשמש
ציוס ולחושך לילה לשמש צלילה. קרא כמלך שקרא לעצדו שיצא לפניו:
הא קמ"ל דאור כוכבים נמי אור הוא. לעולם כוכבים המאירים
קאמר ודקא קשיא לך הא שאינן מאירין לא הא דנקט כוכבי אור
לאו למעוטי כוכבים שאינן מאירין דכל כוכבים יש להם אור
וליהא למעוטי מידי וקרא אשמעינן דאור כוכבים קרוי אור
ונפקא מינה לנודר הגאה מן האור שישאר צאורן של כוכבים:
מדקאמר
והא קיימא לן עד צאת הכוכבים יממא הוא. אומר ר"י דפשיטא ליה לגמרא דעד אלה הכוכבים יממא משום דמסקינן צפס"ז דמגילה
(דף כ:) דמעלות השחר יום הוא דכתיב ואנחנו עושים צמלאכה השחר עד אלה הכוכבים ואומר והיה לנו הלילה משמר
והיום מלאכה ומהתם נמי מוכח דעד אלה הכוכבים יום הוא ולא קשה מההוא קרא לתנאי דפרק במה מדליקין (דף לה:) ולה. דקאמר
ר' יהודה משתקע החמה כל זמן שפני מוצר מארצין ואיכא למחן דאמר התם שני חלקי מיל שהוא לפי הנראה שעה גדולה לפני אלה
הכוכבים דאין אנו צקיאין צלאל הכוכבים כדאמר התם לא כוכבים גדולים הנראין ציוס ולא כוכבים קטנים הנראין צלילה אלא ציונים^ח:
י' (בדתנן) הנורד מן האור. מיהו היכא דלשון צני אדם אינו כלשון המקרא אולינן אחר לשון צני אדם כדאמרין צערכין (דף יט:)
גבי האומר משקל ידי עלי מדאורייתא קיצורת כולה צנדרים הלך אחר לשון צני אדם דהיינו עד האציל^ט ס:

והא קיימא לן עד צאת הכוכבים יממא הוא. אומר ר"י דפשיטא ליה לגמרא דעד אלה הכוכבים יממא משום דמסקינן צפס"ז דמגילה
(דף כ:) דמעלות השחר יום הוא דכתיב ואנחנו עושים צמלאכה השחר עד אלה הכוכבים ואומר והיה לנו הלילה משמר
והיום מלאכה ומהתם נמי מוכח דעד אלה הכוכבים יום הוא ולא קשה מההוא קרא לתנאי דפרק במה מדליקין (דף לה:) ולה. דקאמר
ר' יהודה משתקע החמה כל זמן שפני מוצר מארצין ואיכא למחן דאמר התם שני חלקי מיל שהוא לפי הנראה שעה גדולה לפני אלה
הכוכבים דאין אנו צקיאין צלאל הכוכבים כדאמר התם לא כוכבים גדולים הנראין ציוס ולא כוכבים קטנים הנראין צלילה אלא ציונים^ח:
י' (בדתנן) הנורד מן האור. מיהו היכא דלשון צני אדם אינו כלשון המקרא אולינן אחר לשון צני אדם כדאמרין צערכין (דף יט:)
גבי האומר משקל ידי עלי מדאורייתא קיצורת כולה צנדרים הלך אחר לשון צני אדם דהיינו עד האציל^ט ס:

א) וצמנה שמשות
ובר"ק איתא ומה.
ב) צ"ק: ס' תענית י' ע"ש.
ג) מגילה כ: ד' [דמלא].
ד) [ג' לאמר ד"ה בודקין].
ה) ע"י: הול, ו' [נבאשית
א], ח' [דף כ: ג' ע' ע'
רש"א, ו' [נבאשית].
ו) [נ"ע: מוס' צימות עה.
ז' דהי והני מלין].

תורה אור השלם

א. הבקר אור והאנשים
שולחו הקמה ויבדקיהם:
בראשית מו ג
והבקר בקר יורח
שמש בקר לא עבות
מגנה ממקור דשא
מאריך: שמואל ב כג ד
וירקא אלהים לאור
יום ולחשך קרא ילקח
ורח ערב ורח בקר יום
בראשית א ה
אחד:
הקלחה שמש יורח
הקלחה כל בוכבי אור:
תהלים קמח ג
הקלחה כל בלאביו
הקלחה כל בלאביו:
תהלים קמח ב
ללאר יקום רוצח
יקטל עני ואביון ובלקח
יהי בגנבו: איוב כד י

גליון הש"ס

גמ' ר"י אומר לילה. עי'
חור"י תרומות פ"ח מ"ג:
רש"י ד"ה בכי טוב וכו'
פסני החיות ופסני
הכוכבים. עיין יומא כ'
ע"א דנשי' ד"ה היולא
ימתי: תוס' ד"ה אור
ליד' וכו' שלא יבא
לאבא. עי' לקמן י' ע"ז
מוס' ד"ה וחס לא צדק:

הנהגות מנה"י

לנדר

[א] גמרא דמנן הנדר מן
האור. אין לו לא משנה ולא
ברייתא (ועי' צ"ח):

מוסף רש"י

לעולם יכנס אדם בכי
טוב ויצא בכי טוב.
צעוד תמה וזריחה ילין
במלון ולא ימתינ' עד
שמשך, ולצקר לא ימתינ'
ללאת עד שאיר. כי טוב
לשנא מעליה, האיר כי
טוב, כלומר טוב הוא ללאת
בו ולכנס בו מפני המזיקין
והלסטינ' (צ"ק ס' א) נמי
שלל יסול צבורות ונקטין
שבעיר, ושלל יעילנו עליו
עליות מרגל אלה או גנג
(תענית י').

ושנינן למאיר ובא קראו יום. כלומר משיאיר היום ולהלן קראו יום. [אמצאות דיממא. למצות שנוהגין ביום, כגון ציצית ומילה וכיוצא בהן. חשוכא ופקדיה אמצאות דנהי (שליחה) [בליחה] הללוהו כל כוכבי אור. פירושו בא הכותב להודיע דאפילו זוהר הכוכבים נקרא אור, נפקא מינה לנודר, דאמר מר הנודר מן האורה אסור אפילו באורין של כוכבים.